

Franco Faggiani

Het jaar dat Shizo Kanakuri
verdween

Vertaald uit het Italiaans door Saskia Peterzon-Kotte

SIGNATUUR

2020

Irasshai, welkom in mijn huis. Ook al is het, dat besef ik, nog heel vroeg voor jullie. Ik word altijd voor de dageraad wakker om de veranderingen van het licht te aanschouwen, die elkaar snel opvolgen en enkele ogenblikken duren, als de vlucht van een leeuwerik. Daarom is het goed om ervoor te zorgen dat je altijd klaarstaat, met aandachtige ogen en een geest zonder ballast. De grote ochtendkunstenaar is de zon: als die nog verborgen is achter de horizon, verspreidt zich op de bergtoppen en de wolken de zachte kleur van lavendel, die zich als bij toverslag weerspiegelt in de baai; daarna klimt hij naar de hemel en schenkt de wereld de goudschakeringen van de *fuyugaki*'s, onze heerlijk zoete kaki's. Ten slotte, als hij onstuimig in zijn geheel tevoorschijn komt, brengt hij alles terug tot de alledaagse orde: hij neemt de vage kleuren weg, slaat toe en tekent de schaduwen met ferme, deskundige hand.

Op de heldere najaarsochtenden blijven veel kleuren langdurig levendig. Het goudgroen van de *hinoki*-cipressen wordt even duidelijk als de vurige bladeren van de kleine esdoornbossen, en de stammen van de berken die net zilveren kandelaars zijn, laten het blauw van de zee in de verte doorschemeren. Maar de bomen waar ik het liefst naar kijk, zijn de *sugi*'s, de ceders, waarvan sommige heel hoog en stokoud zijn. Ze

ontroeren me en ik hoop dat ze een lang leven hebben en dat iemand voor ze zorgt. De sugi's hebben het hout geleverd waarmee meer dan tweehonderd jaar geleden de vloeren en de kamers zijn gemaakt waar ik kortgeleden weer ben gaan wonen. Planken waarvan mijn voorouders, volgens de traditie, het oppervlak verbrandden en die ze daarna meteen koelden in het water van de beek hier vlakbij, waarvan de klatende zilverachtige aderen samenstromen in de rivier de Kikuchi, vlak voordat die in de riviermond verdwaalt. Vervolgens werden de planken energiek opgewreven met borstels met ijzeren haren, die de sporen van verbranding weghaalden en een mooie zwarte ondergrond met een opaalachtige glans achterlieten. Planken die bestand zijn tegen de zoutrijke mist die vanuit de zee opstijgt naar de bergen, tegen de zomerse hagel, tegen de langdurige sneeuwvlagen, tegen de schokken van de aardbevingen.

Mijn huis heeft een donkere kleur, gelijk aan die van het borrelende vulkaanbekken van de Aso, maar niemand kan het zien vanuit de stad. Ik zie zelf de stad, Tamana, ook niet, want tussen haar en mij verrijzen rijen cipressen langs de oevers van de beek; de waardevolle esdoorns en de oude ceders staan als trouwe soldaten in het gelid als bescherming tegen de geluiden en het zicht op de moderne gebouwen, de golfbanen, de sportvelden, de zwembaden, de imposante villa's die dankzij slordige architecten net assemblages van slechte smaak lijken. Vanaf hierboven zie ik op magische wijze alleen de bossen en, voorbij de bladerkronen en de pluimen van de bomen, het blauw van de zee dat tussen de heuvels in de verte glipt. Aan de overkant van de baai tekenen zich de heuvels van de prefectuur Nagasaki af. Aan hun voeten glinsteren, na de avondschemering, de lichtjes van de kuststad. Tamana maakt

deel uit van de prefectuur Kumamoto, die samen met die van Nagasaki en nog vijf andere het eiland Kyushu vormt, een van de belangrijkste eilanden van de enorme Japanse archipel, niet alleen vanwege de geografische ligging, maar ook omdat de Japanse beschaving precies op dit eiland in het zuiden is ontstaan.

In dit huis ben ik, Shizo Kanakuri, geboren, op 20 augustus 1891, en toen waren het leven en het stadslandschap heel anders. Tamana was niet veel meer dan een dorp, een agglomerat van kleine, kwetsbare hutjes, omzoomd door een wirwar van braamstruiken en droog gras en door akkers die veelal verwaarloosd werden, omdat de mensen geen aanleg hadden om het land te bewerken en zich voornamelijk aan visserij wijdde. Het was een mobiel dorp, aangezien woningen en opslagruimtes vaak instortten vanwege de aardbevingen of uit de grond werden gerukt door de bulderende stormen die vanuit de zee kwamen opzetten. De huizen werden snel, zij het lijdzaam, weer opgebouwd, iets verderop en wat beter gestut, in een poging beter weerstand te bieden aan de gewelddadige kant van de natuur.

De bossen waren minder dicht dan nu, maar rijker gevarieerd, en ze groeiden vrijelijk, omdat de boswachters zich toen alleen bezighielden met het zo nu en dan verzamelen van boomstammen die door de bliksem gespleten waren en takken die door de wind waren afgerukt. Langs de oevers van de rivier de Kikuchi stonden bijvoorbeeld elzen en lommerrijke kamferbomen, die de tijd konden bespotten. Geen boom kan langer leven dan zij en driest weer opbloeien, zelfs op de meest troosteloze plekken. Ook daarom worden ze als heilig beschouwd in onze tradities; en toch, onder het mom

van bescherming van de soort, worden ze nu alleen nog maar in de stadsparken geplant, dicht bij de tempels.

In het voorjaar hing de lucht vol met stuifmeel, dat eindeloos rondzweefde, en bij zonsondergang gonsden de bomen van het gekwetter van duizenden spreeuwen die hier neerstreken voor de nacht, nadat ze overdag op rooftocht waren geweest in een ver landelijk gebied. De dageraad werd daar-entegen verblijd door de zang van de leeuweriken. Bij het eerste gloren hupten ze rond hun nestjes, die ze op de grond hadden gemaakt tussen zachte aardkluiten en graspollen. Daarna vlogen ze hoog op, zonder twijfels, bijna alsof ze tegen de zon op wilden botsen, en terwijl ze enkele ogenblikken in de lucht bleven hangen, zochten ze klaproosvelden om in te duiken, hun vleugels dichtgeklapt als onverschrokken valken, waarna ze zich volpropten met de zaadjes uit de minuscule groene zaaddoosjes die verborgen waren tussen de bloemblaadjes.

Achter het huis strekten de bossen zich zo ver het oog reikte uit, en ik heb ze in elke richting en onder alle weersomstandigheden doorkruist, tot ik bijna negentien was.

Wat er daarna is gebeurd, heb ik nooit geweten, want na een langdurig nomadenbestaan, waarin de dageraad me zelden aantrof op de plek waar de zonsondergang me had achtergelaten, heb ik van het voorjaar van 1915 tot aan 1967 op het eiland Hokkaido gewoond, wat het meest noordelijk gelegen, het dunst bevolkte en het meest verwilderde eiland van de Japanse archipel is. In Rausu, om precies te zijn, aan de noordkust, die 's winters geteisterd wordt door poolwinden, 3.000 kilometer bij mijn geboortedorp vandaan. Een andere wereld, met een oceaan die vele maanden lang bevroren was en vulkanen die erop uit waren om me, elke dag die

de goden me gaven om op die afgelegen plek te wonen, onzeker te maken. Al die jaren was ik de bewaker van een heuvel vol kersenbomen.

Aan het eind van de negentiende eeuw geboren worden in Tamana of welk ander dorp dan ook in het zuiden van Japan, betekende dat je verplicht was je toekomst uitsluitend aan twee beroepen te wijden: dat van visser of dat van soldaat. Het wemelde van de vis tussen de eilanden en de warme golfstromen, maar in die tijd streefden ze ernaar om meer zeemijlen af te leggen om meer binnen te kunnen halen en steeds meer inkomsten te verkrijgen. De zee op gaan was gevaarlijk, maar altijd nog te verkiezen boven het zware, weinig rendabele werk in de velden.

In 1899 had Juro Oka, geboren in de prefectuur Yamaguchi, op slechts negentienjarige leeftijd en nadat hij een leertijd had voltooid in het verre Noorwegen, de Nihon En'yo Gyogyo K.K. opgericht, de eerste grote Japanse maatschappij voor het vangen en verwerken van walvissen. Zijn stevige motorschepen, die de grote verdienste van die tijd waren, werden als ze niet ver uit de kust op jacht waren voor anker gelegd in Nagasaki. Om twee redenen: omdat de rede breed en diep was, en omdat handelaren al vele eeuwen eerder daarvandaan waren vertrokken naar Portugal en Noord-Europa; die haven ademde de oude handelsgeest. Hun schepen van hout en doek brachten allerhande handelswaar mee: stoffen, kruiden, papier, buskruit, zakken boordevol tulpenbollen, die spontaan

in de bergen in het noorden groeiden, en jeneverbessen, die werden gebruikt om een medicinaal distillaat te maken voor zeelieden die werden getroffen door tropische ziekten.

Bovendien waren daar op de kaden in recente jaren de eerste staalfabrieken van Japan gebouwd, die het Juro Oka mogelijk maakten snel het staal te verkrijgen om zijn schepen te repareren en nieuwe te bouwen.

Het valt dan ook niet te ontkennen dat de briljante reder voor veel jonge dromers een fascinerend voorbeeld was, hoewel het in de praktijk zo was dat ze geen van allen streefden naar het opzetten van vloten, maar eenvoudigweg aan boord wilden stappen om de zeeën te bevaren, in de hoop om na al die maanden vol eenzaamheid en hevige stormen in het woelige hart van de oceaan gezond en wel terug te keren, met een flinke beloning om een huis te bouwen en een gezin te stichten.

Natuurlijk waren er ook de kust vissers, die de zee op gingen in simpele bootjes, nauwelijks meer dan een samenraapsel van planken en staalplaat, trossen en teer, om de kooplieden in het dorp te voorzien. Sommigen van hen begonnen zich, vanwege keizerlijke wil, te verenigen in kleine steden en mensen van andere, armere eilanden te verwelkomen, waarbij ze de emigratiestromen volgden die spontaan ontstonden of werden opgelegd door machtige clans waarin de oude shoguns verenigd waren. Deze ontwikkeling bracht nieuwe mensen die moesten eten, wat als gevolg had dat een steeds groter aantal jongeren de zee trotseerde op zoek naar buit, avonturen en inkomsten.

En dan had je nog de oorlog, of liever gezegd de oorlogen, die vaak eindigden in een overwinning en die werden gevoerd tegen alle landen in de buurt die een gevaar konden vormen

voor onze archipel. Machtige naties als Rusland in het noordoosten, China in het westen en Korea in het zuiden, slechts van onze kusten gescheiden door een smalle zeearm. Japan expandeerde, veroverde, bezette, annexeerde en liet gebieden gaan in ruil voor andere, die beter tegemoetkwamen aan zijn politieke en economische verlangens. Tegelijkertijd begon het open te staan voor de verlokkelijke wind die uit het oosten waaide, werd het coulanter ten aanzien van buitenlandse mogendheden en verwelkomde het de gebruiken en de koopwaar die afkomstig waren van de andere kant van de Stille Oceaan. Generaals en marineofficieren van hoge rang stonden ook bij deze commerciële onderhandelingen altijd vooraan, alles moest onder controle gehouden worden.

Dit alles was het gevolg van de Meiji-periode, de periode van de ‘verlichte regering’, vurig gewenst door Mutsuhito, die op slechts vijftienjarige leeftijd de honderdtweëntwintigste keizer van Japan was geworden en die van de goden maar liefst vijfenveertig jaar had mogen regeren. Het was een wijs man, een restaurator, volgens mijn vader, die hem loofde vanwege zijn nauwgezette campagne voor de ontwikkeling van industrie en landbouw, zijn modernisering van de regeringsvormen die honderden jaren onveranderd gebleven waren en zijn bijna krampachtige belangstelling voor de westerse wereld. Mijn vader rechtvaardigde ook de oorlogen die de keizer was begonnen. ‘Niet om nieuw land en bezit te verwerven,’ beweerde hij, ‘maar om zijn eigen positie in Zuidoost-Azië te consolideren. Sterk leger, rijk land, zo is het.’

Ik bewonderde mijn keizer onvoorwaardelijk, maar toch was ik het niet met dat aspect eens, en dat waagde ik zelfs een keer tegen mijn vader te zeggen, die zweeg en me alleen maar aankeek zoals je naar een domme, nutteloze dienaar kijkt.

Ik ben nooit aan boord van een schip gegaan om netten in zee te laten zakken of te worden uitgezonden voor het veroveren van Mantsjoerije, Korea of de Koerilen in het noorden, aan het andere uiteinde van de archipel, en ook niet om nieuw land te verkennen om te koloniseren of te ruilen. Ik heb vele privileges en privéonderwijs mogen genieten, en ik heb een groot deel van mijn adolescentie vrijwel altijd alleen doorgebracht. Mijn moeder verdiende goed geld als toezichthouder bij stoffen- en kruidenhandels en beschikte over een paar kleine opslagruimtes langs de kust. Ze had dat bedrijf van haar voorouders geerfd. Soms maakte ze reizen en bleef ze wekenlang van huis, en ze was, tegen de regels in, in het geheel niet volgzzaam of onderworpen aan de sociale tradities of de wil van mijn vader. Misschien omdat ze hem er de schuld van gaf dat ze na mij nooit meer kinderen heeft gekregen. Ook mijn vader had het heel druk en volgens hem leek Japan voortdurend behoefte te hebben aan zijn intelligentie en zijn absolute toewijding. Hij was een *shinshoku*, een tweedegraads shintoïstische priester, dus een invloedrijke religieuze autoriteit, en tegelijkertijd bekleedde hij de rol van keizerlijk financieel functionaris. Hij bracht zielen in contact met de goddelijkheid en hield de rekeningen van de prefectuur op orde. Hij was in beide rollen een van de besten, en daarom geliefd bij hooggeplaatste bureaucraten en de keizer zelf, die hem zelfs aan het hof had ontvangen om hem te overladen met eerbewijzen en titels, die gewoonlijk het teken waren voor nieuwe verantwoordelijkheden.

Mijn moeder en ik kwamen voor hem op de tweede plaats en deden er weinig toe, en ook de gesprekken tussen mij en haar waren altijd afgemeten, gebaseerd op wederzijds fatsoen. Mijn moeder leek in een heel eigen wereld te leven, waarin ik gewoon een voorbijganger was.

Mijn vader was mijn belangrijkste opvoeder in de jaren waarin ik te maken had met de onzekerheden en verstrooiingen van de jeugdige leeftijd; ook bij die taak herinner ik me hem als tamelijk streng, afstandelijk, van weinig woorden – alleen de hoogstnoodzakelijke – en geen enkele vertrouwelijkheid. Ons leven bestond uit regels en was zuinig met gevoelens en welwillende blikken of gebaren. In die tijd was het in welgestelde Japanse families de gewoonte om een strenge, gereserveerde opvoeding te krijgen, gespeend van vertrouwelijke relaties en liefdevolle zorg. Maar het karakter van allebei mijn ouders, het gebrek aan een goede verstandhouding tussen hen en de zware taken die ze hadden verkozen op zich te nemen, hadden ertoe geleid dat er tussen hen en mij een onoverkomelijke kloof was gegraven.

Al sinds mijn adolescentie was hardlopen hetgeen waar ik het gelukkigst van werd. Soms leidde ik ook mijn vader om de tuin om dat te kunnen doen, door niet te gehoorzamen aan zijn bevel om te studeren. Ik vertelde hem dat ik me aange trokken voelde tot de *kami's*, de godheden van onze shintoïstische cultuur die de keizer had getransformeerd tot staatsreligie, waarbij hij het boeddhisme verbood. In de familie van mijn vaders kant werd het shintoïsme al eeuwen beoefend, al voor de keizerlijke verplichting. Tot mijn favoriete *kami's* behoorden altijd al de *kodama's*, de geesten die het bos bewaakten; ze wonen in de bomen, in de stenen die door de wind zijn uitgesleten, in de diepte van de kleine meren, in de holten die verborgen zijn in de sneeuw of achter de nevelige straal van de watervallen. Ze hebben geen vaste, zichtbare vorm, behalve op religieuze afbeeldingen, het kunnen geesten zijn maar ook onderdelen van de natuur, zoals rotsen en beekjes; het zijn

scheppers en bewakers van het universum, ze zorgen voor harmonie in het rijk der levenden. Met dat van de overledenen houden ze zich niet al te veel bezig, want uiteindelijk kunnen de doden maar een poosje in de herinnering van ieder van ons blijven bestaan, om daarna te verdwijnen.

Het shintoïsme is in feite tamelijk eenvoudig, omdat het door de natuur wordt gereguleerd, die heilig is en daarom vereerd, gerespecteerd en beschermd moet worden. Verder is er weinig belangrijk als het niet te maken heeft met de eigen persoon en de eigen familie. Hardlopen in de bossen en de bergen was voor mij dan ook het zoeken naar rechtstreeks contact met de kodama's. Daarom liet mijn vader me begaan, zij het onder zijn toezicht en soms met stilzwijgende tekenen van misprijzen. Ik was een eigenzinnige leerling en een respectvolle zoon, ook al werden mijn ouders altijd in beslag genomen door gedachten waar ik geen plek tussen kon bemachtigen. Natuurlijk, ze garandeerden me een welgesteld leven, maar ik heb meermalen gedacht dat er voor hen weinig zou veranderen als ik er niet was. Dat stemde me soms mistroostig, maar het stelde me wel in de gelegenheid veel tijd in de immense eenzaamheid van de bossen door te brengen.

Ik rende uiteraard niet vanwege sportieve doeleinden en eerlijk gezegd ook niet uit absoluut respect voor religieuze principes. Ik rende omdat ik me dan werkelijk vrij, uniek en licht voelde, in volkomen harmonie met de schepping. Ik rende met de vlugge bewegingen van een kolibrie, al had ik graag de lichtheid van een vlinder willen hebben. Alleen maar om niet het geluid te hoeven horen van mijn snelle voetstappen op de stenen, of dat van het ritme van de lucht die uit mijn longen kwam. Alleen maar om te kunnen geloven dat ik werkelijk perfectie had bereikt.

Vaak volgde ik vanaf mijn huis de loop van de rivier, tot ik de dalen kruiste die naar de Gozenberg leidden, of naar de uitlopers van de Shaka, en daar zette ik koers naar woester land, richting de hoge bergruggen. Afstand, inspanning en tijd behoorden nooit tot mijn zorgen, die tijdens het hardlopen trouwens altijd verflauwden; ik had geleerd ze het hoofd te bieden, ermee te leven, sterker nog, ze te waarderen. Dat was grotendeels het gevolg van mijn opvoeding. Zo dwong mijn vader me bijvoorbeeld als ik 's winters klaagde dat ik koude handen had, ze onder de ijskoude kraan te houden. Als ik vermoeidheid toonde, verplichtte hij me een uur lang op het zandstrand of in de hoge sneeuw te rennen. Want als je ergens over klaagt, is er altijd wel iets ergers te bedenken. Voor mijn vader moesten hindernissen niet ontweken worden, zelfs niet als je daar de kans toe had, als er makkelijke vluchtwegen waren. Volgens hem moest je ze met pure borst en geest te lijf gaan.

Toen ik een paar dagen alleen was, rende ik vele tientallen kilometers naar het oosten, naar de Takaberg, die zich verheft in een enorme centrale holte van de Asoberg, waar ooit gloeiende lava van afstroomde en waar de rivier de Kikuchi ontspringt, met daaromheen weidse heidevelden, bossen en rotsachtige hellingen. Ik werd sterk aangetrokken door vulkanen, zoals een ijzerdeeltje wordt gevangen door een grote magneet. Langs paden die nooit duidelijk afgebakend waren, sterker nog, die veelal denkbeeldig waren, construeerde ik mettertijd bescheiden schuilplaatsen, gebruikmakend van kleine stammetjes die door de wind of de sneeuw waren omgevallen, en van de groenblijvende bladeren van de wilde mispelebomen. In de grootste, volst bloeiende bomen vond ik vaak beschutting tussen de gevorkte takken en het dichte gebladerte, hoog

bovenin. Om te eten was de natuur vrijgevig: paddenstoelen, fruit, bessen, korstmossen, mos, wortels en eetbare kruiden waren in vrijwel elk seizoen in overvloed aanwezig. Net als de beekjes waarin ik me kon onderdompelen en waarmee ik mijn dorst kon lessen. Koud, warm, regen of wind, inmiddels maakte het me niets meer uit. De tijd was slechts een intermezzo tussen dageraad en zonsondergang. De eenzaamheid was een trouwe metgezel, de stilte een schild voor de geest. Het bos was mijn tempel, het hardlopen mijn gebed. De kami's konden trots op me zijn.

Maar soms had ik in plaats van eenzaamheid liever het gereserveerde gezelschap van Azumi, van wie de naam een dubbele betekenis had: 'heerlijke abrikoos' en 'veilige schuilplaats'. In beide gevallen paste dat uitstekend bij de enige dochter van meneer Ikeda, een van de vele ambachtslieden van wie mijn moeder gebruikmaakte voor haar groothandels. Meneer Ikeda was een betrouwbare man, die de kostbaarste specerijen en de zeldzaamste stoffen naar de winkels in de kustplaatsen mocht brengen. Hij had een motorboot met slanke vormen, met een verlengde boeg die omhoogwees, en die lag in de rivier de Kikuchi, een tiental kilometers uit de kust, vastgebonden aan een schijnbare wirwar van palen waarop zijn huis stond, evenals een kleine opslagruimte die de jonge Azumi altijd perfect in orde moest houden en waar ze nooit bij uit de buurt kwam. Op een dag had een van de voermannen van mijn moeder, die de levering verzorgde van de koopwaar aan de kleine opslagruimtes die her en der langs de oevers van de Tamana stonden, zijn handen verwond met een sabel en hij kon een paar weken lang de lange teugels van zijn trekpaarden niet meer goed vasthouden. Dus had mijn moeder me op rustige wijze opgedragen de niet al te grote koopwaar met spoed af te leveren bij meneer

Ikeda. Ik was verbaasd over haar verzoek en stelde me onmiddellijk beschikbaar: door haar die gunst te bewijzen zou ik in zekere zin de afstand tussen ons overbruggen en bovendien, als ik de zakjes met kruiden in een rugzak van lichte stof zou stoppen, hardlopend naar meneer Ikeda kunnen gaan. Ik was een paar keer, toen ik nieuwe looproutes zocht, in de buurt van zijn huis op palen geweest, en toen had ik genoten van het zachte zand op de oever, waar je voeten iets in wegzakten en fraaie sporen in achterlieten, het kalme, glinsterende water en de struiken die er ook 's winters welig tierden en waar, toen ik erlangs liep, rumoerige ganzen uit opvlogen.

De eerste keer kwam meneer Ikeda, die heel goed wist van wie ik de zoon was, me met vlugge stappen tegemoet om de last van mijn schouders te halen, maar ik stond erop om het alleen te doen en vroeg hem waar ik de koopwaar kon neerzetten.

‘In de opslagruimte, meneer,’ zei de man eerbiedig, en hij wees naar de trap die naar een breed platform leidde, waar twee kleine gebouwtjes op stonden die de wind zo weg zou kunnen blazen.

‘Waarom wonen jullie in deze eenzame bocht van de rivier en niet aan de kust?’ vroeg ik terwijl ik om me heen keek. ‘Zou dat niet makkelijker zijn voor uw werk?’

‘Op dit moment zijn er maar weinigen met een motorboot, Kanakuri-san, en de koopwaar die ik voor uw eerbiedwaardige moeder moet afleveren, is heel kostbaar. De boot en de sperrijen trekken de aandacht van dieven en hier ben ik veel veiliger dan op het strand, en ook nog eens ver weg van de getijden. En mijn vrouw Hitomo en mijn dochter Azumi kunnen heel goed de wacht houden als ik er niet ben,’ verduidelijkte hij voldaan terwijl hij achter me aan de trap op liep.

Toen ik de zakjes met specerijen op een lange tafel in de verhoogde opslagruimte legde, zag ik vanuit mijn ooghoek een gestalte uit de schaduw komen, die zich even later voor me materialiseerde, verlicht door de warme stralen van de ochtendzon. Azumi was het mooiste meisje dat ik ooit gezien had. Eerlijk gezegd had ik er niet zoveel met dit soort aandacht bekeken, aangezien ik in een afgelegen huis op een heuvel woonde. Bovendien zaten er bij mij op school alleen maar een paar nurkse jongens met botte manieren en grove gelaats-trekken, en ik vond het niet zo interessant om met hen naar de dorpen te gaan om steeds naar de meisjes te kijken. Ik besteedde de tijd die ik overhad na mijn huiswerk liever aan het verkennen van de bossen en de bergen.

‘Welkom, Kanakuri-san,’ zei Azumi met gedempte stem, en ze boog lichtjes haar hoofd. Ze droeg een nauwsluitende, ruwe tuniek van blauwe hennep, die om haar middel dicht werd gehouden door een ceintuur van dunne, ineengevlochten koordjes, en een veld-*hakama*, een rok die bovenaan wijd was en strakker bij de benen, die gewoonlijk werd gedragen door mannen die op de velden en in de bossen werkten.

Ze had volle lippen en ronde zwarte ogen, alert op elke luchtstroming en alle vluchtige schaduwen.

Ik wist niet hoe ik op haar begroeting moest reageren; ik beperkte me tot een kleine, verlegen buiging van mijn hoofd terwijl ik verderging met het neerleggen van de zakjes specerijen op de lichthouten tafel. Ze begreep mijn ongemak en deed een paar stappen achteruit, tot ze in de kleine ruimte naast de opslagplaats verdwenen was. Het was een ontmoeting van een ogenblik, maar voldoende om ter plekke te besluiten dat ik graag vaker spullen bij meneer Ikeda wilde bezorgen.

En zo ging het ook. Tegen mijn moeder zei ik met enige nadruk dat ik me zeer vereerd zou voelen om door te gaan met het bewijzen van deze gunst, in elk geval tot haar voerman geheel genezen zou zijn, en dat ik in vorm zou blijven door naar meneer Ikeda te gaan, de natuur langs de rivier beter zou leren kennen en zo de kami's kon eren die daar woonden. Ze antwoordde met een plooi om haar lippen die ik interpreterde als een ironische glimlach.

Vier keer per week doorkliefde meneer Ikeda de rivier met zijn snelle boot en ging hij de specerijen afleveren in de kustplaatsen, waarna hij vrijwel altijd na zonsondergang terugkeerde. Op de ochtenden in juli kwam ik, zodra hij de bocht in de rivier was overgestoken en achter een kleine landtong verdween, achter de bosjes vandaan waar ik me sinds het ochtendgloren verscholen had en liep met drie treden tegelijk de trap naar de opslagruimte op. Als ik over de drempel stapte, rende Azumi naar me toe om me te omhelzen. Zo bleven we langdurig staan in het schemerdonker en zoenden en streelden elkaar hartstochtelijk en steeds minder houderig. Aanvankelijk stond Azumi onwillig tegenover deze intimiteiten en was ze bang dat haar familie, als mijn moeder ook maar het minste vermoeden kreeg over onze liefdesverwickelingen, onherroepelijk haar eer en haar werk zou verliezen.

Ik had haar meteen gerustgesteld. 'Mijn moeder weet nooit wat ik doe als ik uit school kom of waar ik naartoe ga als ik vakantie heb; ik ben zelden onderdeel van haar gedachten. Het enige wat ze belangrijk vindt, is dat ik de opdrachten van mijn vader zo goed mogelijk uitvoer. We staan ver van elkaar af.'

En zo beperkten we ons in de weken die volgden, de hele zomer lang, tot het af en toe uit het raam kijken om te zien hoe

Azumi's moeder zich verplaatste. We zagen haar, klein en voorovergebogen, langzaam door de velden schuifelen, die ze probeerde te bewerken buiten de rivieroever, ver weg. Vlak voor zonsondergang rende ik rakelings langs de kleine zandduinen om verborgen te blijven en ging ik met snelle passen en een nog versnelde hartslag naar huis.

Ik had botanica willen studeren en een deskundige op het gebied van medicinale kruiden, planten en specerijen willen worden, tegen de zin van mijn vader, die zich daar natuurlijk tegen verzette.

‘Laat anderen, de boeren, zich maar bezighouden met wat de natuur te bieden heeft,’ zei hij op een avond bij een van de zeldzame gelegenheden dat ons gezin samen om de vuurpot zat voor een sobere maaltijd. ‘Jouw taak zal zijn om overzees te kiezen, te kopen en te onderhandelen: zakendoen, de kas van de centrale regering en die van de familie spekken, de twee hoekstenen van ons keizerrijk.’ Het waren slechts weinig woorden, uitgesproken met gereserveerdheid, terwijl hij het vuur opporde, alsof hij het tegen een van zijn ondergeschikten had. Natuurlijk had hij overal al aan gedacht en me zelfs zonder mij daarvan op de hoogte te stellen ingeschreven voor de studie economie van de Tokio Teikoku Daigaku, de keizerlijke universiteit, zoals die destijds heette.

En zo werd ik op mijn negentiende gedwongen met veel verdriet mijn Azumi en het afgelegen huis op de heuvels van Tamana te verlaten om naar de hoofdstad van het keizerrijk te gaan. Ik reisde op een lichte kar die werd getrokken door twee muildieren, gemend door de stalknecht, die samen met zijn dieren in de schuur woonde die mijn vader aan de voet van de heuvels had laten bouwen. We waren alleen met zijn tweeën;

mijn moeder was al weken in Mantsjoerije om mineraalpoeders en plantenextracten te kopen voor het verven van de stoffen, en ook mijn vader was geen afscheid komen nemen op het moment van vertrek. Het was 1910, het Japanse keizerrijk had enkele weken daarvoor Korea geannexeerd en de trouwe overheidsbureaucraten moesten dag en nacht werken.

De stalknecht en ik deden er ruim drie maanden over om de circa 1.300 kilometer te overbruggen die ons van de hoofdstad scheidde, over hobbelige wegen van stenen en zand die door de dorpen liepen en over de bosrijke bergen klommen, die in herfstkleuren waren geschilderd. We hadden makkelijker de weidse, door rivieren doorsneden vlakten kunnen oversteken, maar dan hadden we een nog langer traject moeten afleggen en het risico gelopen dat we in veel moerasachtige gebieden terecht zouden komen. De bergen boden ook nu weer een betere bescherming. In Kitakyushu aangekomen, in het uiterste noorden van ons eiland, reden we met de kar een veerboot op en staken we een klein stukje zee over, bijna een kanaal, dat was uitgesleten door sterke seizoensstromingen. Maar eerst verbleven we een paar dagen in een taveerne, in afwachting van het gunstigste moment voor de oversteek van de zee-engte. De stalknecht vond die onverwachte tussenstops en de heel trage voortgang, met als excuus dat de muil dieren goed onderhouden moesten worden, helemaal niet erg. Ik had wel aangevoeld – al zou hij dat niet durven toegeven – dat hij het liefst drie keer zo lang als nodig was onderweg zou blijven, puur om zich te onttrekken aan de starre regels die mijn familie hem oplegde. Zijn terugkeer naar Tamana zou hoe dan ook nog moeilijker worden dan de heenweg, vanwege de beginnende winter, de eerste sneeuwval, de nachten die steeds langer werden dan de uren met daglicht. Op sommige momen-

ten zou ik met hem willen ruilen, want ik was dol op de kleuren van de winternachten. Het zwart en het blauw van de lucht, het rood van de vuren, het stralende wit van de steppen in het maanlicht, het flakkerende goud van de aangestoken lampen onder de lege zuilengangen, de glinstering van het zwarte lavaglas waarmee de vloeren van de tempels bedekt waren, het vluchtige zilver van de gloed van de storm die ontstaat in het hart van de wolken. Ook hield ik van de winter vanwege de koude, pulserende geuren van de vochtige bossen, het mos en de schimmels van de verlaten plekken.